

Ігнатенко Ірина Володимирівна
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВІ ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЗЕМЛЕРОБСТВА

Істотний негативний вплив на навколишнє природне середовище завдає виробнича діяльність людини в сфері сільського господарства, яка викликає ерозію ґрунту, опустелювання, вторинне засолення, за-

бруднення атмосфери, виснаження водних джерел, забруднення ґрунтів та інших компонентів агроценозів внаслідок непомірного та незбалансованого застосування агрохімікатів – мінеральних добрив і пестицидів. Виснажливе сільськогосподарське землекористування є провідним фактором деградації ґрунтового покриву і являє реальну загрозу продовольчій безпеці.

Одним з напрямків поліпшення родючості ґрунтів і зниження негативних екологічних наслідків є впровадження органічних методів та прийомів вирощування сільськогосподарських культур. «Органічне сільське господарство може бути більш сприятливим для забезпечення безпеки харчових продуктів в порівнянні з традиційними методами та є більш стійким в довгостроковій перспективі», – заявлено в Програмі ООН з навколишнього середовища (UNEP – United Nations Environment Programme) та ООН з торгівлі і розвитку (UNCTAD – United Nations Conference on Trade and Development).

Відповідно до термінології Міжнародної організації ООН з продовольства і сільського господарства ФАО, органічне землеробство це: «комплексна система управління виробництвом, яка стимулює і посилює благополуччя аграрної екосистеми, включаючи біологічне різноманіття, біологічні цикли та біологічну активність ґрунту, яка досягається використанням усіх можливих агрономічних, біологічних і механічних методів на противагу застосуванню синтетичних матеріалів для виконання специфічних функцій всередині системи». Отже, органічне землеробство – це не просто «зелений» проект, але реальний інструмент розвитку сучасного конкурентоспроможного сільського господарства в умови глобального ринку продовольства.

Збільшення продуктивності і стійкості агроєкосистем є економічно і екологічно доцільним при одночасному вдосконаленні усіх складових елементів, які входять до неї, зокрема земельних ресурсів, ґрунтового покриву, які повинні виступити об'єктом пильної уваги під час переходу до сільськогосподарського виробництва органічної продукції. Варто зауважити, що перехід на ведення органічного сільського господарства зовсім не означає спрощення, і зовсім не виключає комплексний підхід до вирішення поставлених завдань з використанням сучасних методів і інструментів, а лише вводить деякі обмеження, наприклад, на використання мінеральних добрив, пестицидів, гербіцидів, ГМО та ін., використання чого, по суті, завдає шкоди здоров'ю природи і людини як її частини.

Альтернативи розвитку сільського господарства за органічним напрямком сьогодні немає. Інтенсивне природокористування призводить

в кінцевому підсумку до руйнування природи. А це фундаментальна основа аграрної сфери економіки. Технічний прогрес, проникаючи в аграрну сферу, з одного боку, збільшує продуктивність ріллі, з іншого, призводить до порушення екологічної рівноваги. Органічне сільське господарство дозволяє не тільки уникнути негативних наслідків, а й відновити порушені екосистеми за рахунок використання біологічних методів підвищення родючості ґрунту і захисту рослин, а також методів збільшення біорізноманіття, що сприяє процесам самовідновлення екосистем. Органічне сільське господарство – це метод вирішення екологічних проблем в аграрному секторі.

Розвиток органічного землеробства в Україні стримується відсутністю належної нормативно-правової бази, недостатньою підтримкою з боку державних органів, низькою поінформованістю споживачів і потенційних виробників і т.п. З метою обґрунтування напрямків розвитку сільського господарства, орієнтованого на виробництво органічної продукції доцільним є виявлення чинників, які будуть сприяти розвитку ринку органічної продукції на наступних рівнях: державному, регіональному і рівні сільськогосподарської організації.

Так, екологізація систем землекористування потенційно можлива тільки шляхом створення спеціалізованих сільськогосподарських організацій, які виробляють продукцію з повним виключенням засобів хімізації відповідно до міжнародних стандартів екологічного сільськогосподарського виробництва. Формування спеціалізованих агроєкогосподарств і їх інтеграційних об'єднань виступить передумовою до формування вітчизняного ринку органічних продуктів і підвищення конкурентоспроможності українського органічного продовольства на міжнародних ринках екологічних продуктів.

Визначальними факторами розвитку сільського господарства в напрямку виробництва органічної продукції на рівні сільськогосподарської організації виступатимуть: вибір напрямку переходу до виробництва органічної продукції з урахуванням наявних ресурсів виробництва і попиту на органічну продукцію; відтворення земельних ресурсів за допомогою залучення земель які не використовуються в сільськогосподарському обігу, відновлення ґрунтової родючості і перехід до екологізації землекористування; підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва за рахунок більш високої ціни реалізації органічної продукції; входження організації в структуру зонального агроєкокластера.

При формуванні ж методологічного підходу до розвитку системи земельних відносин в напрямку сільськогосподарського виробництва органічної продукції на регіональному рівні є реальна можливість внаслідок нерівномірності факторів природно-економічних середовища привнести важливі корективи в земельні відносини. Наприклад, з метою створення сприятливих умов для розвитку виробництва органічної сільськогосподарської продукції в областях необхідно розробити і прийняти цільову програму «Впровадження біологічної системи землеробства на території області до 2030 р.», затвердити Кодекс сумлінного землекористувача.

Далі слід розробити Концепцію розвитку органічного сільського господарства, засновану на соціальній і екологічній значимості органічних методів господарювання. Внаслідок цього на державному рівні будуть визначені чіткі стратегічні і тактичні цілі планомірного розвитку сільського господарства, орієнтованого на виробництво органічної продукції, обґрунтовані конкретні способи досягнення даних цільових орієнтирів, чітко визначені заходи державної підтримки, і позначена послідовність етапів реформування системи земельних відносин заснована на органічних орієнтирах розвитку.

Концентрація земельних, матеріальних, фінансових, трудових ресурсів в напрямку розвитку сільського господарства, орієнтованого на виробництво органічної продукції, не тільки відкриває можливості збільшення виробництва вітчизняних органічних продуктів, але і дозволяє знизити залежність від імпорту, а також буде сприяти підвищенню якості та екологічної безпеки продукції, розвитку процесів диверсифікації сільського господарства і супутніх галузей АПК.

Карпінська Наталія Володимирівна

кандидат юридичних, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ФІТОСАНІТАРНОЇ ПАСПОРТИЗАЦІЇ В ЄС

На сучасному етапі українське законодавство у сфері карантину рослин переживає євроінтеграційний період розвитку, наближаючись